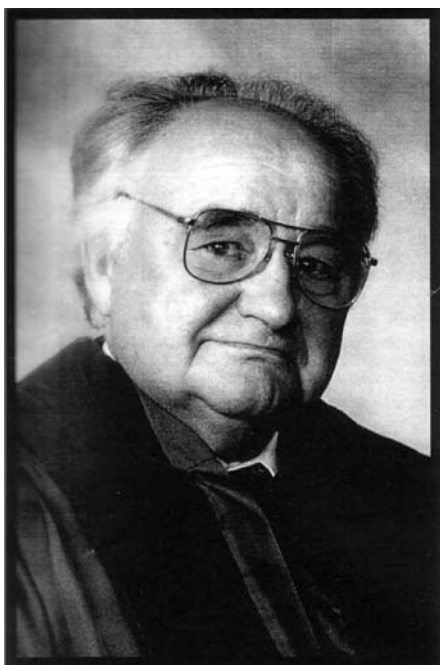

DR. GENIUS ALFONSAS NORVAIŠA (1934–2008)

Šių metų rugsėjo pirmą dieną užgeso amžiams vieno žymiausio Vakarų Lietuvos medicinos veikėjo, vidaus ligų gydytojo, pulmonologo, sveikatos organizatoriaus Geniaus Alfonso Norvaišo nerami gyvastis.

TALENTAS IR PATIRTIS – PULMONOLOGIJAI

Pradėjęs savo profesinę gydytojo veiklą 1960 metais Klaipėdos pirmosios internatinės mokyklos medicinos punkto vedėju, padirbėjęs Klaipėdos miesto sveikatos skyriaus vedėjo pavaduotoju, dvyliką metų kūrė ir tobulino Klaipėdos miesto Greitosios medicinos pagalbos stotį, daugiau kaip dvidešimt darbo metų atidavė terapinės pagalbos organizavimui Vakarų Lietuvos – Klaipėdos krašte. Tuo pačiu metu vadovavo Respublikinės Klaipėdos ligoninės terapijos skyriui, kurį 1988 metais perorganizavo į pulmonologijos skyrių. Taigi Genius užgeso jo įkurtam skyriui švenčiant trijų dešimčių metų jubiliejų. Jis šį skyrių kūrė, lipdė, eksperimentavo, kovojo už teisę lygiomis teisėmis egzistuoti ar net pirmauti kardiologijos neproporcingo

plėtojimo bumo laikotarpiu. Visus vėlesnius gyvenimo metus savo didžiulį organizacinį talentą ir patirtį Genius atidavė pulmonologijai. Jo veikla šioje srityje būtina nuodugnesnio tyrimo – to meto sąlygomis dr. Genius panaudojo savo patirtį moksliniais pagrindais organizuoti darbą pulmonologijos skyriuje, sukūrė pirmąją skyriaus veiklos kompiuterizuotą duomenų bazę, apie ką Lietuvoje dar net nebuvo šnekama. Plačiai diegiami nauji diagnostikos ir gydymo metodai: deguonies ilgalaikė terapija, sukuriami haloterapijos ir vaistų inhaliavimo kabinetai, pagal to meto galimybes plėtojamas bronchoskopinis tyrimo metodas.

PACIENTAMS – MOKYMAS, GYDYTOJAMS – NAUJOVIŲ SKLAIDA

Dr. Genius, suprasdamas, kad stacionarinė pagalba negali išspręsti visų plaučių ligų problemų, pradeda vieną iš svarbiausių savo darbų – kvėpavimo ligomis sergančių žmonių mokymą bei jų įtraukimą į aktyvų dalyvavimą gydymo procese. 1988 metais organizuojamas bronchų astmos ligonių klubas. Toks klubas buvo pirmasis ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje – vėliau jie paplito po beveik visus šalies rajonus ir susibūrė į didelę asociaciją. Visi gerai atsimename pirmąsias astma sergančiųjų mokyklas, jų plėtrą rajonuose. Su Dr. Geniaus vardu susijęs Lietuvos pulmonologų išėjimas į Europos pulmonologijos erdvę. Nuo 1991 m. Genius tampa Europos respiratologų draugijos nacionaliniu delegatu, organizuoja Lietuvos Europos respiratologų draugijos (ERS) narių asociaciją, pradeda rengti tarptautines konferencijas Klaipėdoje. Aktyviai dalyvauja GINA, GOLD komitetų darbe. Jo dėka plėtojama jau anksčiau paties pradėta gydytojų švietimo pulmonologijos klausimais sistema Lietuvoje. Šio darbo tikslą jis apibrėžė taip: Europos ir pasaulio medicinos žinių plėtra, kad kuo daugiau gydytojų ir pacientų gautų išsamią informaciją apie visas naujoves. Remiamas farmacijos kompanijos „Boehringer-Ingelheim“ atstovybės Lietuvoje verčia ir išleidžia Tarptautines astmos diagnostikos ir gydymo taisykles (1994), ERS LOPL profilaktikos ir gydymo taisykles.

O jo laišakai sergantiems bronchų astma... Pacientai gaudyte gaudydavo tuos laiškus dėl jų aiškaus, suprantamo, praktiško pobūdžio. Nestigo dėmesio ir LOPL – organizuojami LOPL ankstyvos diagnostikos ir mokymo kabinetai.

Pacientų mokymo sistemą ir kitą savo veiklą apibendrinu gausybėje straipsnių ir pranešimuose ERS kongresuose bei leidiniuose. Lietuvoje turbūt nebuvo nė vieno rimtesnio gydytojų sambūrio, kuriame Genius aktyviai nedalyvautų – tai su parnešimu, tai diskusijose.

PIRMAUJANTIS SOVIETIJOJE DARBO ORGANIZATORIUS

Jo veikla pulmonologams gerai žinoma. Negalima pamiršti ir jo darbų kituose sveikatos priežiūros baruose. Jau savo gydytojo veiklos pradžioje organizuoja pirmąjį moksleivių sveikatos kompleksinį patikrinimą, kuris vėliau tapo privalomas. Kaip minėta, didelis jo įnašas į greitosios medicinos pagalbos organizavimą Lietuvoje. Jo vadovaujama Klaipėdos greitosios medicinos pagalbos stotis tapo pirmaujančia Sovietų Sąjungoje – pavyzdžiu diegiant mokslinio darbo organizavimo bei gydymo principus. Sukurta visiškai automatizuota GMP organizacijos, apskaitos, pagalbos kokybės kontrolės, nuolatinio ryšio su miesto gydymo įstaigomis, kasdienio duomenų perdavimo jomis sistema. Jo iniciatyva organizuota pirmoji Klaipėdoje intensyvaus gydymo palata (reanimacijos). Būdinga, kad jau tada dr. Genius pirmasis sovietijoje darbo apskaitai ir teikiamos pagalbos kontrolei stebėti įdiegia perforuotų kortelių sistemą – būsimos kompiuterizacijos pirmąją. Buvo pateikta 13 racionalizacinių pasiūlymų ir vienas išradimas. Visą šios veiklos patirtį apibendrinu tuo metu vadinamoje kandidatiniame disertacijoje. Jam buvo suteiktas medicinos mokslų daktaro laipsnis.

„KIEMO DAKTARŲ“ IDĖJOS PLĖTOTOJAS

Kitas didelis jo veiklos baras (1976–1994 m.) – Klaipėdos krašto vyriausiojo terapeuto pareigos. Jo įnašas terapinės pagalbos organizavimą tikrai svarus. Suprasdamas, kad sveikatos priežiūros negalima susiaurinti vien tik iki specializuotos medicininės pagalbos organizavimo, plėtojo 1978 m. Pasaulio sveikatos organizacijos Alma Atos konferencijoje paskelbtas pirminės sveikatos priežiūros idėjas. Dėl to prasidėjo trintis su akademinio medicinos sluoksniu. Kad ir kaip būtų, dr. Geniui priklauso vadinamųjų kiemų daktarų, tai yra šeimos gydytojų, organizacijos Klaipėdos krašte sukūrimas. Jo gana originalios organizacinės idėjos dažnai kirsdavosi su priimamais iš aukščiau sprendimais, bet savo pažiūras mokėdavo argumentuotai ginti.

EKSPERIMENTŲ ŠALININKAS

Niekas negali paneigti jo nuolatinio rūpinimosi ir pastangų kelti gydytojų kvalifikaciją, jo praktinio požiūrio į išskylančias problemas, reikalavimų moksliskai pagrįsti ir eksperimentu išbandyti ketinamą priimti kokį nors organizacinį sprendimą šalies mastu. Jo nuomone, ne teoriniai modeliai, o tik realiu eksperimentu išmėginti gali būti diegiami į praktiką.

PAGALBA EILINIAM GYDYTOJUI

Keletas asmeninio pobūdžių štrichų. Man teko artimai bendradarbiauti su dr. Geniumi, kaip vyriausiuoju terapeutu, diskutuoti įvairiais sveikatos priežiūros klausimais, planuoti įvairias priemones. Ilgus metus abu dirbome gydytojų atestacijos komisijoje. Mane stebindavo jo taktas ir pagalba eiliniams atestuojamiems gydytojams. Iš gydytojų pateikiamų veiklos apžvalgų galėdavai pastebėti nuolatinį darbą su eiliniaisiai ambulatorijų, poliklinikų gydytojais, jo idėjų plėtrą tarp gydytojų.

HISTORIA EST MAGNA MAGISTRA VITAE

Ech, nebėra Tavo. Išėjai. Mes dar likome, laukdami savo valandos. Manau, kad Klaipėdos krašto gydytojai, gal būve jo bendradarbiai, gal Klaipėdos universiteto Sveikatos fakulteto magistrantai, galėtų atidžiau apibendrinti Geniuso Norvaišo veiklą, nes ji yra krašto istorija, to krašto sveikatos priežiūros istorija, o historia est magna magistra vitae.

Doc. dr. Eduardas Razgauskas
Vilniaus universiteto Antakalnio ligoninė